

ARTICLE 19

Kadın gazetecilere yönelik çevrim içi taciz ve istismarın soruşturulması

2020

ARTICLE 19 tarafından ilk olarak 2020'de yayınlanmıştır.

ARTICLE 19
Free Word Centre
60 Farringdon Road
London EC1R 3GA
UK
www.article19.org

ARTICLE 19 her yerdeki tüm insanların ayrımcılığa uğramaktan korkmaksızın kendilerini özgürce ifade edebilecekleri ve kamusal hayata etkin olarak katılabilecekleri bir dünya için çalışır. Bunu, bütün çalışmalarımızın temelini oluşturan birbirine kenetli iki özgürlük alanı üzerinde çalışarak yapmaktayız. İfade özgürlüğü, iktidar sahipleriyle farklı görüşte olmak ve onları sorgulamak da dahil olmak üzere, herkesin düşünceleri, fikirleri ve bilgileri her türlü yolla ifade etme ve yayma hakkına ilişkindir. Bilme özgürlüğü şeffaflık, iyi yönetim ve sürdürülebilir gelişme konularında iktidar sahiplerinden bilgi talep etme ve edinme hakkına ilişkindir. Bu özgürlüklerden herhangi biri, iktidar sahiplerinin onları yeterli şekilde korumamasının sonucu olarak, tehdit altında kaldığında; ARTICLE 19 bulduğumuz her yerde mahkemeler aracılığıyla, küresel ve bölgesel örgütler aracılığıyla ve sivil toplum aracılığıyla tek ses olarak konuşur.

Creative Commons 3.0 Lisansı hakkında: Bu çalışma Creative Commons Atıf-GayriTicariAynıLisanslaPaylaş 2.5 Uluslararası Lisansı altında sağlanmıştır. Bu eseri aşağıdaki şartlara uymak koşuluyla kopyalayabilir, dağıtabilir, düzenleyebilir ve üzerine inşa edebilirsiniz: 1) ARTICLE 19'a referans vererek; 2) Bu yayını veya kopyasını ticarî amaçlar için kullanmayarak; 3) Bu yayının tüm kopyalarında ve elde edilen yeni eserlerde aynı lisansı kullanmaya devam ederek. Bu lisansın yasal metnine ulaşmak için: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/legalcode>

Bu politika belgesinin Türkçe çevirisi Avrupa Birliği'nin finansal desteğiyle hazırlanmıştır. Yayın içeriğinden yalnızca ARTICLE 19 sorumludur. Bu içerik Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

İçindekiler

İçindekiler	3
Yönetici Özeti	4
Giriş	6
Temel kavramlar	8
Çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar tanımı	8
"Gazetecilik" ve "gazeteci" tanımları	9
Gazetecilere yönelik şiddetin etkili soruşturulmasına ilişkin standartlar	11
Kadın gazetecilere yönelik çevrim içi taciz ve istismarın etkili soruşturulmasına ilişkin standartlar	14
Uluslararası standartlar	14
Karşılaştırmalı ulusal standartlar	16
Ceza gerektiren suç olarak çevrim içi taciz ve istismar	16
Çevrim içi taciz ve istismar konusunda kolluk kuvvetlerine yönelik mevcut kılavuz ilkeler	17
Uygulama sorunları	18
Kadın gazetecilere yönelik çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismara ilişkin ifade özgürlüğü ile uyumlu soruşturmalar	20
ARTICLE 19 Hakkında	22
Sonnotlar:	23

Yönetici Özeti

Son yıllarda, dijital teknolojiler giderek genişledi ve kadınlar ile kız çocuklarının ifade özgürlüğü ve bilgi edinme haklarını kullanabilecekleri yeni alanlar yarattı. Bu alanlar, kadınlar ile kız çocuklarının seslerini ve endişelerini duyurmaları için yeni olanaklar sundu. Bununla birlikte, bu çevrim içi alanlar aynı zamanda, genellikle ayrımcılık ve eşitsizliğin çevrim dışı ortamdaki tezahürlerinin yansıması niteliğinde olan toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar için de yeni olanaklar yarattı.

Kadınlar, özellikle evde, çalışma hayatında ve genel olarak toplum içinde olmak üzere, hayatlarının çeşitli yönlerinde toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıkla karşı karşıya kalmakta, bu durum onların temel insan haklarından bütünüyle yararlanmalarını engellemektedir. Bu sorunlarla, sıklıkla toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıkla karşılaşmanın yanı sıra, aynı zamanda gazetecilik çalışmalarıyla ilgili olarak ifade özgürlüğü hakları da ihlal edilen kadın gazeteciler de karşı karşıya kalmaktadır.

Uluslararası insan hakları hukuku uyarınca Devletlerin, gazetecileri şiddetten, şiddet içerikli tehditlerden ve çeşitli taciz biçimlerinden korumak da dahil olmak üzere, gazetecilere yönelik saldırıları önleme, onları bu saldırılardan koruma ve bu konuda telafi edici önlemler alma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu yükümlülüklerle rağmen, Devletlerin, çevrim içi taciz ve istismar dahil olmak üzere, kadın gazetecilere yönelik tehdit ve saldırıları etkili bir şekilde soruşturmadıkları bildirilmektedir. Çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar uygun şekilde soruşturulmazsa, bu durumun kadın gazetecilerin ifade özgürlüğü hakkı üzerinde “caydırıcı etkisi” olacaktır. Bu, kaçınılmaz olarak kadın gazetecilerin kendilerini ifade edebilecekleri alanları azaltacak ve çevrim içi alanlarda haber yapma fırsatını ellerinden alacaktır.

Bu brifing belgesi, başlangıç noktası olarak, gazetecilere yönelik şiddetin etkili soruşturulmasına ilişkin standartları ayrıntılı bir biçimde ele aldıktan sonra kadın gazetecilere yönelik çevrim içi taciz ve istismarın etkili soruşturulmasına ilişkin standartları inceleyecektir.

Son olarak, ARTICLE 19, Devletlerin, kadınların ifade özgürlüğü hakkının güvence altına alındığı bir çevrim içi ortam yaratarak kadın gazetecilerin çevrim içi taciz ve istismara karşı korunmasını nasıl sağlayabilecekleri hususunda tavsiyeler sunacaktır. Özellikle:

- Devletler, gazetecilik faaliyetlerini gerçekleştirdikleri için hedef alınan kadın gazetecilere yönelik çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarın ciddi bir sorun olduğunu kabul etmeli ve kamu politikasında da dahil olmak üzere, bütünlüklü önleme, izleme ve müdahale mekanizmaları benimsemelidir.
- Devletler, çevrim içi taciz ve istismarın farklı tezahürlerinin altında yatan

hoşgörüsüzlük ve önyargı biçimleriyle mücadele etmek için kapsamlı bir kamu politikası yaklaşımı benimsemelidir. Devletler, ayrımcı tutum ve normlara karşı koymak ve tüm kadınların topluma bütünüyle katılabilmesine fırsat veren bir ortam yaratmak için harekete geçmelidir.

- Devlet yetkilileri, gazetecilere, kadın gazetecilere ve ifade özgürlüğünü kullanan kişilere yönelik saldırıları alenen, kesin surette ve sistemli bir şekilde kınamalı ve kadın gazetecileri savunmasız durumda bırakan riskleri artırma ihtimali olan açıklamalar yapmaktan kaçınmalıdırlar.
- Çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarla mücadele etmek için farklı düzenleyici tedbirler benimsenmelidir. İfade özgürlüğü hakkını kısıtlayan veya sınırlayan her düzenleme, MSHUS’un 19. maddesinin 3. fıkrası kapsamındaki üç aşamalı teste uygun olmalıdır; ceza yasalarına çevrim içi taciz ve istismarın, ciddi zarar vermek gibi, belirli bir ağırlık seviyesine ulaştığı istisnai durumlarda başvurulmalıdır.
- Çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarın ceza hukukunca yasaklanan ağırlık düzeyine ulaştığı durumlarda Devletler, diğer önlemlerin yanı sıra, kamu tarafından yeterli denetim yapılmasını temin ederek hızlı, ivedi, eksiksiz, özenli ve kapsamlı soruşturmalar yürütmekle yükümlüdür.
- Devletler, hukuk sisteminin çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarı ele almasını sağlamak için özel kurumsal kaynaklar, kapasite ve eğitim gibi uygulanabilir tedbirleri benimsemeli ve bunlara yeterince kaynak sağlamalıdır.
- Devletler, gerek çevrim içi gerekse çevrim dışı, toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismara ilişkin raporlama ve izleme süreçlerini geliştirmeli; eşitlik ve ayrımcılık konularının üzerine eğilmek için bunları ulusal istatistik ve tedbirlere dahil etmelidir.
- Devletler ayrıca, özel sektör ve sivil toplumla birlikte, bütüncül ve yeterli kaynaklara sahip önleme ve müdahale mekanizmaları benimsemelidir.

Giriş

Demokrasi, gazetecilerin iktidara hakikati söyleme, ihlalleri araştırma, kamusal tartışmalara katkı sağlama ve bunları güçlendirme ve insanlara çevrelerindeki dünya hakkında bilgi sağlama becerilerine bağlıdır. Gazetecileri susturma amaçlı ihlallere dönük cezasızlık, dünya çapında ifade özgürlüğüne ve açık toplumlara yönelik küresel bir tehdittir.

Çok sayıda rapor ve araştırma, kadın gazetecilerin, erkek gazetecileri de hedef alan geniş bir yelpazedeki insan hakları ihlallerine maruz kaldıkları hâlde, işlerini yaparken ayrıca belirli zorluklarla ve insan hakları ihlalleriyle de karşılaştıklarını göstermektedir. İş yeri ve istihdamla ilgili ayrımcılık, cinsel şiddet ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, sindirme ve taciz bu açıdan özel bir endişe kaynağıdır ve yıllar geçtikçe ancak çok sınırlı bir iyileşme göstererek varlığını sürdürmektedir. Bu ihlaller, dünya genelinde kadınların hayatlarının pek çok alanında maruz kaldıkları toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlik, ayrımcılık ve şiddetin belirtileridir.¹

Raporlar, kadın gazetecilerin, giderek artan ve ısrarlı bir şekilde, çevrim içi ortamda toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarla karşı karşıya kaldıklarını da gösteriyor. Bu taciz ve istismarlar, genellikle de hükümetin ihlallerine karşı açıkça konuşan ve kadın haklarına ilişkin konularda ses çıkaran veya geleneksel olarak erkeklere daha “uygun” olduğu kabul edilen konular hakkında haber yapan kadın gazetecileri ya da insan hakları savunucularını hedef almaktadır. Çevrim içi taciz ve istismar, bunlarla sınırlı olmamak üzere, şantaj, cinsel saldırı içerikli tehditler, sindirme, ısrarlı takip, gözetleme ve özel içeriklerin kişinin rızası olmadan yayılması gibi, sıklıkla fiziksel güvenliğe yönelik tehditlere de dönüşebilen birçok biçimde gerçekleşebilir. Bu durum, hükümetlerden veya özel aktörlerden kaynaklanabilir ve çevrim dışı hayatta karşılaşılan saldırılar örneğinde olduğu gibi, kadınların serbestçe konuşma, eleştirme ve tartışmaları şekillendirme kabiliyetlerini önemli ölçüde kısıtlayabilir.

Çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar, yalnızca kadınların eşitliğine yönelik bir saldırıyı ifade etmekle kalmaz, kadınların ifade özgürlüğünü kullanmalarını üzerinde ciddi bir caydırıcı etkiye de sahip olabilir. Teknolojiyi kullanan kadınlar rutin olarak tehditlerle veya diğer dijital saldırılarla karşı karşıya kaldıklarında, bu durum, güvenliklerine dair endişeye kapılacaklarından, kadınları çevrim içi alanın ve tartışmanın dışına itme gibi bir etki doğurabilir. Çoğu durumda da çevrim içi taciz ve istismar yağmuru dayanılmaz hâle gelmekte ve kadınların sosyal medyaya ve dijital ortamdaki sivil alana katılmalarını engellemektedir. Çevrim içi taciz ve istismar, kadın gazetecilerin haber yapma veya kolektif olarak örgütlenerek ayrımcılığa karşı çıkma kabiliyetlerini sınırlandırabilir. Araştırmalar ayrıca bu durumun kadın gazetecilerde otosansüre sebep olabileceğini, haber yapma ve gazetecilik faaliyetlerindeki performanslarını veya haber yaptıkları konuları etkileyebileceğini göstermektedir. Bu durum, bir dizi psikolojik zararın yanı sıra, zihin sağlığı üzerinde olumsuz yönde etkilere ve mağdurların yaşam tarzlarını ve rutinlerini değiştirmeleri gibi bazı olumsuz davranışsal sonuçlara veya çevrim içi alanda etkileşimden dışlanmalarına neden olabilir.²

Gazetecilerin güvenliğine ilişkin uluslararası insan hakları standartları uyarınca,

Devletlerin üç alanda önlem alma yükümlülüğü bulunur: gazetecilere yönelik saldırıları önlemek, gazetecileri korumak ve bu konuda telafi edici çözümler sunmak. Özel aktörler ve taraflardan kaynaklanabilecek şiddet ve ayrımcılığa karşı koruma tedbirleri almak, sindirme, tehdit ve diğer tüm taciz biçimlerine karşı etkili soruşturmalar yürütmek ve gerekli korumayı sağlamak da bu yükümlülüklerle dahildir.

Bununla birlikte, çevrim içi tacize maruz kalan veya çevrim içi şiddet içerikli tehditler alan kadın gazetecilerin adalete ulaşmalarının önündeki engellerin, kamu yetkililerinin bu tehditleri ciddiye almamalarının sonucu olduğuna işaret eden muazzam bir rapor külliyatı bulunuyor. Uluslararası ve bölgesel insan hakları organları ile sivil toplum örgütleri, kadın gazetecilere yönelik çevrim içi taciz ve istismara karşı harekete geçmeleri, bu tür bir davranışın cezai veya diğer suçların kapsamına girip girmediğini daha iyi belirlemek için araçlar geliştirmeleri ve mağdurlara gerçek anlamda koruma sağlamaları için emniyet yetkililerine defalarca çağrılar yaptılar.³

Bu nedenle, ARTICLE 19 bu brifing belgesinde, Devletin kadın gazetecilere yönelik çevrim içi taciz ve istismarı ele alma ve çevrim içi taciz ve istismara ilişkin etkili soruşturmalar yürütme yükümlülüklerinin kapsamını ana hatlarıyla aktarmaktadır. Bu belgenin temelinde şu kavrayış yatmaktadır: Kadın gazetecilerin ifade özgürlüğü hakkı ve gazetecilik faaliyetlerinde bulunma kabiliyetleri, gerek çevrim içi gerek çevrim dışı gerçekleşen taciz, sindirme veya şiddet içerikli tehditlere karşı cezasızlığın olduğu bir ortamda etkisiz kalmaktadır. Keza, Devletin, bu kimselerin haklarının ihlaline veya ihlal edilmesi tehdidine yönelik etkili soruşturmalar yürütmemesi durumunda, bu hak yine benzer şekilde etkisiz hâle gelmektedir.

Bu brifing belgesinde ilk olarak gazetecilere yönelik şiddetin etkili soruşturulmasına ilişkin uluslararası ve karşılaştırmalı standartlar özetlenecek; ardından, çevrim içi taciz ve istismarın etkili soruşturulmasına ilişkin standartlar ve karşılaştırmalı örnekler sunulacaktır. Belge, ayrıca, çevrim içi taciz ve istismarın soruşturulmasında failerin belirlenmesi ve karşılıklı adli yardım anlaşmalarına istinat edilmesi süreçlerinde karşılaşılan bazı zorlukları da ele alacaktır. Son olarak, brifing belgesi, çevrim içi taciz ve istismarla ilgili davalara ilişkin olarak uygun yaklaşım geliştirilmesi için ifade özgürlüğü hakkı ve diğer insan hakları standartları ile uyumlu birtakım tavsiyelerde bulunmaktadır.

Temel kavramlar

Çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar tanımı

Kısmen veya tamamen cep telefonları, İnternet, sosyal medya platformları ve e-posta gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımıyla işlenen, kısırtılan veya ağırlaştırılan ayrımcı ifade ve diğer karmaşık istismar içerikli davranış biçimlerini tanımlamakta kullanılan geniş bir terminoloji yelpazesi vardır.⁴ Bunlar arasında, diğerlerinin yanı sıra, “çevrim içi şiddet”, “siber şiddet”, “siber zorbalık”, “yeni teknolojileri kullanan siber şiddet ve taciz”, “teknolojiyle ilişkili şiddet” veya “çevrim içi nefret söylemi” gibi terimler bulunuyor.⁵

Dahası, bu terminoloji, aşağıdakileri içeren ancak bunlarla sınırlı olmayan farklı sorunlu davranış türlerini toplu olarak tanımlamak için de kullanılıyor:

- Doğrudan veya dolaylı olarak fiziksel veya cinsel şiddet içerikli tehditler göndermek, rencide edici mesajlar göndermek, hedefli taciz (genellikle birden fazla faille birlikte “yüklenme” biçimini alır);
- Doxing: Bir kadının e-posta, telefon veya ev adresi gibi kişisel bilgilerini herkese açık şekilde yayma. Bu davranış genellikle tacizin artmasına neden olabilir ve bir güvenlik riski oluşturabilir;
- Çok çeşitli ifade türlerini ve toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını sürdürmeyi de içerebilen, kadınları cinsel obje veya şiddetin hedefi olarak gösteren içerikler de dahil olmak üzere, toplumsal cinsiyete dayalı istismar;
- Gözetim ve ısrarlı takip (stalking): Bir kadının çevrim içi ve/veya çevrim dışı yaşamını teknolojik yollarla izleme veya bir kadın hakkında çevrim içi bilgi derleme ve rızası dışında onunla iletişim kurma şeklindeki bir dizi davranış bu başlığa girer.
- Kimlik hırsızlığı veya hesapların yetkisiz kullanımı: Bir kadının çevrim içi hesaplarının kontrolünün ele geçirilmesi veya bir şekilde onun kimliğine bürünülmesi ve/veya hesapların içeriğinin, kadının itibarını sarsmak veya zedelemek için kullanılması;
- Hesaplara/ cihazlara zorla girme: Bir kadının özel hesaplarına veya cihazlarına rızası olmadan ve/veya kötü niyetle erişilmesi. Bu genellikle, şantaj dahil olmak üzere, başka türden bir saldırıyı beraberinde getirebilir;
- Bir kadının kendi bilgisi dahilinde veya bilgisi dışında, kendisi tarafından veya bir başkası tarafından çekilmiş özel veya cinsel içerikli görüntülerinin, bunlara ya kadının rızasıyla (ama başka şekilde paylaşılabilirliğine dair bir rıza yokken) ya da başka yollarla erişim sağlayan biri tarafından kişinin rızası dışında dolaşıma sokulması.

Çoğu zaman, bu istismar türleri, kadına yönelik çevrim dışı şiddetle yakından bağlantılıdır, şiddetin sürekliliğinin bir parçasını oluştururlar, çevrim dışı saldırılara yol açabilir veya bu saldırıların bir parçası olabilirler. Bu davranışların her biri yerel mevzuatta veya bölgesel ve uluslararası insan hakları kuruluşlarının tavsiyelerinde farklı tanımlarla yer

alabilirler.⁶ Diğer kurumlar, sosyal medya şirketleri veya akademisyenler de bu olguyu kavramsallaştırmak için kendi sözlükçelerini oluşturmaktadırlar.

Bu olguyu ve farklı biçimlerini kapsayacak evrensel olarak kabul edilmiş bir terminoloji bulunmama ile birlikte, ARTICLE 19 bu brifing belgesinde, “çevrim içi taciz ve istismar” terimini yukarıda tarif edilen davranış türünü belirtmek için genel bir terim olarak kullanmıştır.

“Gazetecilik” ve “gazeteci” tanımları

Devletin gazetecilerin güvenliğini sağlama yükümlülükleri bağlamında, “gazetecilik” kavramının son 10 yılda önemli değişiklikler gösterdiğini belirtmek önemlidir. Şu anda uluslararası düzeyde “gazeteciliğin” tanımı veya “gazetecilik faaliyeti”ni teşkil eden şeylerin neler olduğu konusunda üzerinde mutabık kalınmış bir tanım olmamasına rağmen, uluslararası ve bölgesel insan hakları kuruluşları ile bazı yerel mahkemeler⁷ kesin olmayan tanımlar yapmış ve “yurttaş gazetecilerin” bilgi toplama ve yaymada oynadığı rolün önemini kabul etmişlerdir. En önemlisi, bu kurumlar, işlevsel bir “gazetecilik” tanımı yapmışlardır; bu tanım, belirli kriterleri yerine getirmeleri koşuluyla, yeni medyayı kullanarak kamuya açık şekilde iletişim kuran kişileri de kapsamaktadır.

Devletlerin Medeni ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’ye (MSHUS) uyumunu izleyen bağımsız uzmanlardan oluşan bir sözleşme organı olan BM İnsan Hakları Komitesi (İnsan Hakları Komitesi, İHK) 34 Numaralı Genel Yorum’da “gazeteciliği” şu şekilde tanımlamıştır:

Gazetecilik, ... blog yazarları ve basılı olarak, İnternette veya başka bir yerde kişisel yayıncılıkla iştil eden başkaları da dahil olmak üzere çok çeşitli aktörler tarafından paylaşılan bir işlevdir ve gazetecilerin sicile işlenmesi veya ruhsatlandırılması ile ilgili genel Devlet sistemleri, [19. maddenin] 3. fıkra[sı] ile uyumlu değildir. Sınırlı akreditasyon programlarına, yalnızca gazetecilerin belirli yerlere ve/veya etkinliklere ayrıcalıklı erişim sağlaması gerekli olduğunda izin verilir. Bu tür programlar, nesnel kriterlere dayalı olarak ve gazeteciliğin çok çeşitli aktörler tarafından birlikte gerçekleştirilen bir işlev olduğu göz önünde bulundurularak, ayrımcı olmayacak ve Sözleşme’nin 19. maddesi ve diğer hükümleriyle uyumlu bir şekilde uygulanmalıdır.⁸

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi de “gazeteci” teriminin bir o kadar geniş bir tanımını benimsemiştir. Komite, R (2000)7 sayılı Tavsiye Kararı’nda şöyle der:

“Gazeteci” terimi, bilgilerin toplanması ve herhangi bir kitle iletişimi aracı vasıtasıyla kamuya yayılmasıyla düzenli veya profesyonel olarak iştil eden herhangi bir özel veya tüzel kişi anlamına gelir.⁹

Komite ayrıca üye Devletlere aşağıdaki konularda da çağrıda bulunmuştur:

- İçerikleri (örneğin bilgi, analiz, yorum, fikir, eğitim, kültür, sanat ve metinsel, görsel, işitsel, görsel-işitsel veya diğer biçimlerdeki eğlence) ve interaktif kitle iletişimini kolaylaştırmak için tasarlanan uygulamaları (örneğin sosyal ağlar) veya diğer içerik temelli büyük ölçekli interaktif deneyimleri (örneğin çevrim içi oyunlar) üretmek ve potansiyel olarak büyük sayıda insana yaymakla uğraşırken, (bütün bu örneklerde) içeriklerin editöryal denetim ve gözetimini de sürdüren bütün aktörleri içeren yeni ve geniş bir medya kavramının benimsenmesi;
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesi uyarınca insanların bilgi araştırma, elde etme ve yayma haklarını güvence altına almak için medya ekosisteminde hizmet veya ürün sunan tüm aktörler açısından mevzuata ilişkin ihtiyaçların gözden geçirilmesi ve 10. maddeden doğan haklar üzerinde, yersizce kendini sınırlama ve otosansür de dahil olmak üzere, olumsuz bir etkiye sahip olabilecek müdahalelere karşı ilgili güvencelerin bu aktörleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi.¹⁰

Ek olarak, Bakanlar Komitesi belirli bir kriterin yerine getirilip getirilmediğini belirlemek için bir dizi gösterge belirlemiştir. Örneğin, bilginin yayılmasıyla istigal eden belirli bir kuruluş veya birey, erişilebilir ise, güvenilir ise, çoğulculuk değerine saygı gösteren ve çeşitlilik gösteren içerik sağlıyorsa, meslekî ve etik standartlara riayet ediyorsa, hesap verebilir ve şeffaf ise kamu beklentisi kriterini tam olarak karşılamış olacaktır.¹¹

Bakanlar Komitesi, aynı zamanda bu kriterlerin her birinin esnek bir şekilde uygulanması gerektiğini de vurgulamıştır.¹²

Bu nedenle, ARTICLE 19 bu brifingde, bilginin toplanıp herhangi bir iletişim aracı vasıtasıyla kamuya yayılmasını içeren bir faaliyeti kapsayan işlevsel bir gazetecilik tanımına bağlı kalmaktadır.

Gazetecilere yönelik şiddetin etkili soruşturulmasına ilişkin standartlar

Uluslararası insan hakları standartları uyarınca Devletler, gazetecilerin işlerini bağımsız olarak ve uygunsuz müdahaleler olmaksızın yürütebilmeleri için güvenli ve elverişli bir ortam sağlamak üzere kanun, politika ve uygulamalarda ifade özgürlüğü hakkını korumalıdır. Devletlerin ayrıca gazetecileri susturma ve ifade özgürlüğünü engelleme amaçlı tasarlanan suçların yasaklanmasını, gazetecilere yönelik saldırıların önlenmesini, gazetecilerin korunmasını ve saldırıların failleri ile azmettiricilerinin yargılanmasını sağlama konusunda pozitif yükümlülükleri vardır.

Bu yükümlülükler, Medeni ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, BM İnsan Hakları Konseyi kararları¹³ ile bölgesel anlaşmalar ve hukuk sistemi çerçevesinde zorunludur.

Uluslararası insan hakları standartları ve hukuk sistemi, Devletlerin, bu tür durumlarda etkili soruşturmalar yürütme konusundaki pozitif yükümlülüklerine uyabilmek için bir dizi güvenceyi içeren bir soruşturma sistemine sahip olmaları gerektiğini göstermektedir. Devletlerin ayrıca özel veya devlet dışı aktörlerin gazetecilerin haklarına müdahalesini önlemesi gerekir¹⁴ ve devletler, uluslararası insan hakları yükümlülüklerini yerine getirmeleri bakımından "özel kişilerin eylemlerinden de sorumlu tutulabilirler."¹⁵ Bu standartlar çevrim içi taciz ve istismarla ilgili soruşturmaları konu almasa da, aşağıdaki tavsiyeler, devletlerin kadın gazetecilere yönelik çevrim içi taciz ve istismarla mücadele etmek için ne tür önlemler uygulamaları gerektiği konusunda açıklayıcı olabilir.

Uluslararası hükümetlerarası uzmanlar tarafından yayınlanan, 2012 tarihli **İfade Özgürlüğüne Karşı Suçlara İlişkin Ortak Bildiri**,¹⁶ devletlerin, diğer önlemlerin yanı sıra, ifade özgürlüğüne karşı işlenen suçları bağımsız, hızlı ve etkili soruşturma ve kovuşturmalara tabi tutmasını tavsiye etmektedir. Ortak Bildiri, soruşturmaların etkililiğine ilişkin ilkeler arasında şunları saymaktadır:

- İfade özgürlüğüne karşı işlenen suçlarla ilgili soruşturmaların kapsamlı, titiz ve etkili olmasını ve bu tür suçların tüm yönlerinin uygun şekilde araştırılmasını sağlamak için yeterli kaynak ve eğitim tahsis edilmelidir;
- Kanun uygulayıcı kurumlar, ilgili delilleri temin etmek için tüm makul adımları atmalı ve gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla tüm tanıklar sorgulanmalıdır;
- Mağdurlar yasal işlemlere, meşru menfaatlerini korumak açısından gerekli olduğu ölçüde dahil edilmelidir; katılımın etkili olmasını sağlamak için yasal işlemlerin belirli kısımlarına ve ayrıca ilgili belgelere erişim izni verilmesi de buna dahildir;
- Soruşturmanın önyargısız ilerlemesini sağlama gereksinimi doğrultusunda, soruşturmalar şeffaf olarak yürütülmelidir.

İnsan Hakları Konseyi, gazetecilere yönelik şiddeti önlemek, onları bu tür saldırılardan

korumak ve failleri yargılamak için Devletlerin atması gereken adımları bir dizi kararla belirlemiştir. En önemlisi, Konsey, **Gazetecilerin Güvenliğine İlişkin 33/2 sayılı İlke Kararı'yla**¹⁷ Devletleri şunları yapmakla yükümlü kılmıştır:

- Toplumsal cinsiyete özgü saldırılar da dahil olmak üzere, her türlü saldırıyı soruşturmak, kovuşturmak, cezalandırmak ve telafi etmek için gerekli kaynakları ayırma ve kanun uygulama mekanizmalarının konuyla sistematik olarak ilgilenme kapasitesine sahip olmasını sağlama;
- Gazetecilere yönelik tehdit ve saldırılar hususunda hesap verebilirliği sağlamak için; tarafsız, hızlı, kapsamlı, bağımsız ve etkili soruşturmalar yoluyla koruyucu önlemler alma. Devletler, özellikle de gazetecilere karşı işlenen suçlarla ilgili özel soruşturma birimleri oluşturmalı ve kadın gazetecilere yönelik toplumsal cinsiyete özgü saldırıları teşhis eden ve ciddiye alan özel soruşturma protokolleri benimsemelidir;
- Mağdurların uygun telafi edici çözümlere erişimi sağlanmalıdır (örneğin, tazminat veya sosyo-ekonomik destek, acil ve uzun vadeli fiziksel ve psikososyal sağlık hizmeti). Bu metin ayrıca, adli telafi yollarını izlemenin ihlallere veya istismara maruz kalan gazetecilerin her zaman önceliği veya tercihi olmayabileceğinden hareketle, başta cinsel şiddetten hayatta kalanlar açısından, bu tarz telafi yollarına erişimin suç duyurusunda bulunmaya bağlı olmaması gerektiğini kabul etmektedir.

Medeni ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (MSHUS) kapsamında Devletlerin yükümlülüklerini yorumlayan İnsan Hakları Komitesi de Devletlerin gazetecilerin güvenliğini sağlama yükümlülüklerini defaatle vurgulamıştır. Özellikle:

- İnsan Hakları Komitesi, **34 Numaralı Genel Yorum**'da keyfi tutuklama, işkence, yaşama yönelik tehditler ve öldürme de dahil olmak üzere, bir kişiye yönelik hiçbir saldırının, o kişinin ifade özgürlüğünü kullanması gerekçesiyle haklı gösterilemeyeceğini vurgulamıştır.¹⁸ Bu tür saldırılar meydana geldiğinde, Devletlerin gazetecilere ve medya çalışanlarına yönelik bu tür tüm saldırıları "vakitlice titizlikle soruşturma" ve faillerin kovuşturulmasını ve mağdurların gördüğü zararın uygun şekillerde telafi edilmesini sağlama görevleri vardır.¹⁹
- İnsan Hakları Komitesi, **36 Numaralı Genel Yorum**'da Devletlere "yaşamdan mahrum bırakma ile sonuçlanabilecek şiddetin veya şiddete teşvikin tüm tezahürlerine karşı etkili cezai yasaklar içeren koruyucu bir yasal çerçeveyi yürürlüğe koyma"²⁰ ve ayrıca "kendilerini belirli bir tehdit altında bulan bireyleri korumak amacıyla, 24 saat polis koruması tahsis edilmesi, olası saldırganlara karşı koruma ve uzaklaştırma kararları alınması ile istisnai durumlarda ve yalnızca tehdit altındaki bireyin bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rızası ile olmak kaydıyla koruyucu gözaltı kararı alınması gibi özel tedbirler olarak ivedilikle ve etkili bir şekilde müdahale etme" görevi verir.²¹

Benzer yükümlülükler, özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile Amerikalılar Arası

İnsan Hakları Mahkemesi ve Komisyonu başta olmak üzere, bölgesel insan hakları mahkemelerinin içtihatlarında da ana hatlarıyla belirtilmiştir. Bölgesel mahkemeler, hangi usullerin benimsenmesi gerektiğini ayrıntılı olarak belirtmemekte, bilgi toplama, cezai soruşturma ve kovuşturmayı bir araya getiren tek bir birleşik usulün gerekli olduğu sonucuna da varmamaktadır. Ne var ki, bu kurumlar, toplumun hukukun üstünlüğüne olan güvenini korumak ve yasa dışı eylemlere yönelik resmî bir muvazaa olduğu veya bunlara resmî olarak müsamaha gösterildiği izlenimini önlemeye yardımcı olmak için bazı önemli özelliklerin vazgeçilmez olduğunu belirtmektedir. Bu mahkemelerin içtihatları, Devletlerin, diğer tedbirlerin yanı sıra, yeterli kamu denetimini temin ederek hızlı, ivedi, eksiksiz, özenli ve kapsamlı soruşturmalar yürütmekle yükümlü olduklarını göstermektedir.²²

Kadın gazetecilere yönelik çevrim içi taciz ve istismarın etkili soruşturulmasına ilişkin standartlar

Uluslararası standartlar

Daha önce de belirtildiği gibi, çok sayıda uluslararası ve bölgesel insan hakları kurumu ve sivil toplum örgütü, Devletlere çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarla mücadele etmek için tedbirler alma çağrısı yapmıştır. Örneğin:

- 2016 yılında AGİT Medya Özgürlüğü Temsilcisi raporu, Devletlere, diğer tedbirlerin yanı sıra, kadın gazetecilere ve medya aktörlerine yönelik tehditler ve diğer çevrim içi istismar biçimlerinin, ifade özgürlüğü ve medya özgürlüğüne doğrudan bir saldırı olduğunu kabul etme tavsiyesinde bulunmuştur. Medya Özgürlüğü Temsilcisi, Devletlere, emniyete yönelik gerçek tehditleri saptayabilmeleri ve risk altındaki bireyleri koruyabilmeleri için, kolluk kuvvetlerinin insan haklarıyla ilgili uluslararası standartları anlama kapasitesini –teknik ve hukukî konularda eğitim ve araçlar sağlamak da dahil olmak üzere– güçlendirme çağrısı yaptı. Diğer tavsiyeler arasında, çevrim içi istismar ve etkileri ile ilgili verilerin toplanması ve analiz edilmesi çalışmalarının başlatılması ve desteklenmesi ile belirli olayları ve bunların kolluk kuvvetlerince takibatını içeren bir veri tabanının oluşturulması da yer alıyordu.²³
- 2017'de BM Düşünce ve İfade Özgürlüğü Özel Raportörü ile BM Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü, Devletleri, bir yandan sansüre karşı uyarırken, çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı istismarı ele almaya çağırıyordu.²⁴ Hükümetler ve diğer aktörler tarafından uygulanabilecek insan haklarına dayalı müdahaleler arasında, eğitimin, önleyici tedbirlerin ve çevrim içi ortamda kadınların sıklıkla karşılaştığı istismara elverişli ortamlarla mücadele etmeye yönelik adımların olabileceğini tavsiye ettiler.
- İnternette insan haklarının geliştirilmesi, korunması ve kullanılmasına ilişkin İHK Kararı da kadınlara yönelik çevrim içi taciz ve istismara değinmektedir. Bu kararda İHK, “özellikle kadın gazetecilerin, medya çalışanlarının, kamu görevlilerinin veya kamusal tartışmalara katılan diğer kişilerin ifadeleri yüzünden hedef alındığı durumlarda, kadınlara yönelik cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve istismar dahil olmak üzere, kadınlara yönelik çevrim içi saldırıları kesin bir dille” kınadı ve Devletlere, “çevrim içi ayrımcılığın belirli biçimlerini dikkate alan, toplumsal cinsiyete duyarlı müdahaleler”in yanı sıra “uluslararası yükümlülüklerine uygun olarak, İnternet ile ilgili ihlaller de dahil olmak üzere insan hakları ihlalleri için etkili telafiler” sunması çağrısında bulundu.²⁵
- BM Genel Kurulu'nun gazetecilerin güvenliği ve cezasızlık sorununa ilişkin 2019

tarihli Genel Kurul Kararı, Devletlere, özellikle çevrim içi tehditlere ilişkin, önleme ve koruma tedbirleri ile hesap verebilirlik ve telafi mekanizmalarının toplumsal cinsiyete duyarlı olmasını sağlamak üzere, en son karar uyarınca, daha kapsamlı taahhütlerde bulunarak gazetecilere yönelik toplumsal cinsiyete özgü tehditlerle mücadele etme çağrısı yaptı. Kararda, özellikle kadın gazetecilerin maruz kalabileceği düşmanca tepkiler göz önünde bulundurularak, toplumsal cinsiyete dayalı ve cinsiyetçi tehditler, sindirme ve tacizle mücadele hususunda başka ayrıntılar da sunuldu.²⁶

- 2019'da, gazetecilerin çevrim içi taciz veya istismarı raporuna ilişkin Medya Özgürlüğü Temsilcisi raporu, çevrim içi taciz ve istismarın “ciddi zarara yol açmasının muhtemel olduğu durumlarda, polis ve savcılık yetkilileri taciz veya istismarı ön etkin ve titiz bir şekilde ve vakitlice soruşturmalı, failer de aynı biçimde kovuşturulmalı” tavsiyesinde bulundu. Bu müdahale, çevrim içi taciz hem gazetecinin hem de genel olarak kamunun ifade özgürlüğüne müdahale anlamına geldiğinden (ve bu nedenle, kamusal bir mesele olarak görülmesi gerektiğinden), mağdurun öne çıkarak failerin cezalandırılmasını talep etmesine bütünüyle bağlı olmamalıdır.²⁷

Budapeşte Sözleşmesi olarak da bilinen Avrupa Konseyi Sanal Ortamda İşlenen Suçlar Sözleşmesi (Siber Suçlar Sözleşmesi), Sözleşme tarafından tanımlandığı şekliyle siber suçların soruşturulması ve kovuşturulması için, koruma kararları, üretim emirleri, bilgisayar verilerinin aranması ve bunlara el konulması dahil olmak üzere, usul hukuku açısından bir dizi düzenleme getirmektedir.²⁸ Ne var ki, Siber Suçlar Sözleşmesi (“bilgisayar sistemleri aracılığıyla işlenen ırkçı ve yabancı düşmanı nitelikteki suçlar”ı ele alan “Ek Protokol” haricinde) ifade ile ilgili suçlarla değil, sistemlere ve altyapıya yönelik işlenen suçlarla ilgilenmektedir. ARTICLE 19, içerik temelli suçların Siber Suçlar Sözleşmesi'ne dahil edilmesi gerektiğini önermez. Ancak, Siber Suçlar Sözleşmesi Komitesi'nin son raporu, çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve istismarın önlenmesi, kovuşturulması ve bunlardan korunma hususları söz konusu olduğunda farklı standartlar ve anlaşmalar arasındaki olası birlikteliklere işaret etmektedir. Rapor, ülkelerin, çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve istismarla ilgili olarak elektronik deliller konusunda uluslararası işbirliğini kolaylaştırmak için Siber Suçlar Sözleşmesi'nin 16. ilâ 21. maddelerinin usul yetkilerini uygulamayı değerlendirmelerini tavsiye etmekteydi.²⁹

Dahası, ulusal düzeyde, çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarı soruşturan kolluk kuvvetlerinin hangi somut adımları atması gerektiğine dair kapsamlı bir standart ve bu alana yönelik kılavuz ilkeler bulunmuyor. Ayrıca, bölgesel ve yerel mahkemeler, söz konusu çevrim içi taciz ve istismar suçları kapsamında etkili soruşturma standartlarını karşılamak için kolluk kuvvetlerinin hangi adımları atması gerektiği konusunda henüz özel yönlendirmeler de saptamamıştır.

Karşılaştırmalı ulusal standartlar

Devletler düzeyinde, Devletlerin çevrim içi taciz ve istismarı ele alan ve hedefleyen tedbirleri, çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismara uygulanabilecek yeni ceza gerektiren suçlar belirlemekten önleyici tedbirlere, okul müfredatlarında sosyal medya okuryazarlığını artırma amaçlı eğitici tedbirlere kadar uzanmaktadır. Yapılan araştırmalar, çevrim içi taciz konusunda hukukî açıdan hesap verebilirliğin en iyi şekilde nasıl izleneceği hususunda belirsizlik olduğunu ve bu durumun genellikle ifade özgürlüğüne zarar veren yeni, aşırı geniş tanımlanmış yasaların kabul edilmesine yol açabileceğini göstermektedir.³⁰ Devletlerin, şimdiye kadar olan süreçte, gazetecilere yönelik çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarın önlenmesi, kovuşturulması ve telafi edilmesi konusundaki tavsiyeleri pratikte nasıl uyguladıkları da net değildir.

Ceza gerektiren suç olarak çevrim içi taciz ve istismar

Çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar olgusunu toplu olarak tarif eden tek tip bir tanım olmadığı gibi, bu tür davranışları cezalandıran evrensel bir suç tanımı da yoktur.

Devletler, genel olarak, farklı çevrim içi taciz ve istismar biçimlerinin ceza gerektiren suç olup olmaması gerektiği konusunda çok farklı pozisyonlar almaktadırlar. Cezai yaptırımların mevcut olması gerektiğine dair genel bir mutabakatın bulunduğu durumlarda bile, bu suçların tam olarak nasıl tanımlanması gerektiği ve cezai sorumluluk eşliğinin ne zaman geçildiği konularında zorluklarla karşılaşmaktadır.³¹

Mevzuatın, “aslî zarar” veya “gerçek tehdit” gibi belirli bir ağırlık eşiği belirlediği durumlarda bile bu eşiğe ne zaman ulaşılmış olacağına dair kapsamlı yönergeler bulunmamaktadır. Araştırmalar, bir davranış ceza hukuku kapsamında yasaklanmış olsa da, çevrim içi suçlara yönelik cezai hükümler kapsamındaki kovuşturmaların “çevrim dışı” suçlardan daha karmaşık seyrettiğini göstermektedir. Bu durum, bazen ifade özgürlüğü ile mağdurlara verilen zarar arasında bir denge kurma gerekliliğinden kaynaklanmaktadır. Fakat, aynı zamanda “suçun hangi yargı yetkisi sınırlarında işlendiğinin saptanması; failerin farklı ülkelerde olması; failerin takma isimler veya avatarlar yoluyla kimliklerini gizli tutması; polis teknik becerileri ve kaynakları; İnternet servis sağlayıcılarının rolü; rencide edici davranışın ölçeği” gibi bir dizi husus da devrededir.³² Örneğin:

- Neyin “gerçek tehdit” teşkil ettiği meselesi, *Elonis v. Amerika Birleşik Devletleri* davasında gündeme gelmiştir;³³ bu davada büyük jüri, sanığı “eyaletlerarası ticarete 'bir başka kişinin bedenine zarar vermeye yönelik ... herhangi bir tehdit içeren herhangi bir iletişimi' gerçekleştirmekle” itham ediyordu.³⁴ Elonis, Facebook sayfasında rap şarkı sözleri şeklinde çok sayıda tehditte (eşini öldürme, bir anaokulunda çevreye ateş açma, anaokuluna yönelik tehdidini soruşturmak için evine gelen FBI ajanlarını öldürme gibi) bulunmuştu. Jüriden, “makul bir kişinin, beyan sahibinin beyanı ilettiği kişilerce bu beyanın bedensel zarar verme veya bir bireyin canını alma niyetinin ciddi bir ifadesi olarak yorumlanabileceğini öngörebileceği bir bağlamda veya koşullar altında” kasıtlı olarak dile getirildiklerinde, bunların “gerçek tehditler” olup olmadığını değerlendirip belirlemeleri istenmişti. Elonis, yalnızca ABD Birinci Anayasa Değişikliği

çerçevesindeki haklarını kullandığı yönünde savunma yaptı; ancak taksir standardı uyarınca mahkûm edildi. ABD Yüksek Mahkemesi, Birinci Anayasa Değişikliği gerekçesi temelinde olmamakla birlikte, mahkûmiyeti bozdu.³⁵ Yargıç Alito, kısmî muhalefet şerhinde, geçerli standardı muhatap almaması nedeniyle “Mahkemenin bu davaya ilişkin tasarrufunun karışıklığa ve ciddi sorunlara neden olacağı kesindir,” ifadesini kullandı.³⁶

- Ödüllü Fin gazeteci Jessikka Aro'nun davası da çevrim içi taciz davalarının kovuşturulmasında karşılaşılan bazı güçlükleri gösteriyor. Aro, dört yıl boyunca, telefon numarasının yayınlanması, çok sayıda ölüm tehdidi ve NATO ile ABD istihbarat servislerinin ajanı olduğu iddiaları dahil olmak üzere, bir dizi çevrim içi tacize maruz kaldı. Dava, Finlandiya'daki savcının, zarar gören taraf suç ihbarında bulunmadıkça, öldürücü bir alet kullanılmadıkça veya “davanın açılmasını gerektiren çok önemli bir kamu yararı olmadıkça” Ceza Kanunu kapsamında dava açmayacağını gösterdi.³⁷ Bu, savcının, çevrim içi taciz vakalarını kendi görev alanında görmediği için ön etkin olarak takip etmediği anlamına gelmektedir.³⁸

Çevrim içi taciz ve istismar konusunda kolluk kuvvetlerine yönelik mevcut kılavuz ilkeler

Devletlerin çevrim içi taciz ve istismar sorununa farklı yaklaşımlar sergilemelerine rağmen, aşağıdaki olumlu örnekler, ifade özgürlüğü hakkını kullanan kişilere yönelik çevrim içi taciz ve istismarın soruşturulmasında kolluk kuvvetlerine rehberlik edebilir.

Birleşik Krallık'ta Kraliyet Emniyet Müfettişliği, “dijital suçların yaygınlığı ve bu durumun polis personeline teknolojiyi gereğince anlamaları için ilgili eğitimin verilmesini gerektir”mesi dolayısıyla, “kamuyla doğrudan muhatap olan her polis memurunun ve tüm emniyet mensuplarının dijital suçlara karşı polis müdahalesini gerçekleştirebilir durumda olması gerektiğini” kabul etti.³⁹ Polis Kolejinde, kolluk kuvvetlerine siber suçlar ve polislik, dijital iletişim ve sosyal medya gibi konuları kapsayan bir dizi ders veriliyor. Ayrıca raporlar, ulusal düzeyde görevlendirme süreci ve bölgesel koordinatörlerin devreye sokulmasının çevrim içi taciz ve istismarın ne zaman, nasıl ve hangi düzeyde araştırılacağı konusunda belli bir tutarlılık sağladığını gösteriyor. Birleşik Krallık 2017'de tüm çevrim içi nefret suçu ihbarlarının yönlendirildiği tek bir nokta işlevi görecektir bir “ulusal emniyet çevrim içi nefret suçları merkezi”⁴⁰ oluşturdu. Merkez, mağdurla iletişim kurmanın yanı sıra, dava açmak için gerekecek ilgili delilleri toplamakla da görevli olan özel eğitimli memurlar istihdam ediyor. Mevcut bilgilere göre, bu merkez, örneğin şunları yapabilir durumdadır:

- Koşulların bir suçla mı suç teşkil etmeyen bir olayla mı ilgili olduğunu değerlendirme;
- Mükerrer raporları birleştirme ve failin kimliğini tespit etmeye çalışma;
- Pozitif bir sorgulama hattının bulunduğu durumlarda yerel kayıtlar ve müdahale için bir delil paketi oluşturma;
- Müştekiyi şikâyetinin güncel durumu hakkında bilgilendirme ve herhangi bir yaptırımın mümkün olmadığı durumlarda ilgili açıklamayı yapma;
- Yerel polisteki meslektaşlarına etkili müdahaleler konusunda tavsiyelerde bulunma.

Kanada'da Adalet Bakanlığı, 2017 yılında polis ve Kraliyet Savcılarına ceza gerektiren

taciz vakalarının soruşturulması ve kovuşturulmasında rehberlik etmesi amacıyla "Polis ve Kraliyet Savcılarını İçin Cezai Tacize İlişkin El Kitabı" yayınladı.⁴¹ El Kitabı "çevrim içi taciz"i özel olarak ele alıyor ve kolluk kuvvetlerine, ceza yasasının hangi kısımlarının çevrim içi durumlar için geçerli olduğunu anlatıyor.⁴² Bu belge, yasal olarak bağlayıcı olmamakla birlikte, Adalet Bakanlığı'nın en iyi uygulamaya yönelik belirlediği esasların ayrıntılarını da içeriyor. El Kitabı, özellikle teknolojik delillerin toplanması konusunda kanun uygulayıcılarına tavsiyelerde bulunuyor.

Amerika Birleşik Devletleri'nde, Temsilciler Meclisi Massachusetts Temsilcisi Katherine Clark, "bireylere yönelik siber suçların önlenmesi, yaptırımların uygulanması ve bu tür suçların kovuşturulması için ve diğer amaçlarla, Eyaletlere ve yerel yönetim birimlerine hibe sağlanması için" Siber Suçlarda Kolluk Eğitim Yardımı Yasası başlıklı bir kanun teklifi sundu.⁴³ Teklif edilen hibeler, "bireylere karşı işlenen siber suçların mağdurlarını tespit etme ve koruma", "bireylere karşı işlenen siber suçların mağdurlarına yardımcı olmak için Federal kaynakları, Eyalet kaynaklarını, yerel kaynakları ve diğer kaynakları kullanma", "bireylere karşı işlenen siber suçların tespiti ve soruşturulması" ve "bireylere karşı işlenen siber suçları yasaklayan kanunları uygulama ve bunlardan yararlanma" amacıyla tüm kademelerdeki kolluk görevlilerinin eğitilmesinde kullanılacak. Kanun tasarısı ayrıca "bireylere karşı işlenen siber suçları yasaklayan kanunlar", kamu eğitim faaliyetleri, siber suçlar alanında yetkili görev güçleri kurulması, dijital adli tıp laboratuvarlarının kurulması veya genişletilmesi, suçluların bir eyaletten diğerine iade edilmesiyle ilgili masraflar ve federal kolluk kuvvetlerinden eyalet kolluk kuvvetlerine "uzmanlık ve bilgi" aktarımı için ek fon ayırmayı teklif ediyor.

Uygulama sorunları

Çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarın ceza kanunları kapsamındaki ağırlık düzeyine ulaştığı vakalarda soruşturma ve kovuşturma safhaları çoğunlukla suçun işlendiği yere ilişkin yargılama yetkisini belirleme (fail mağdurdan farklı bir ülkede veya farklı yargı yetkisinin bulunduğu bir yerde olabilir), failerin isimsiz olması (veya isimsiz olarak algılanmaları) nedeniyle kimliklerini saptamakta karşılaşılan sorunlar, delillere erişim ve İnternet servis sağlayıcıları ile işbirliğinde yaşanan sorunlar⁴⁴ gibi zorluklar nedeniyle aksamaktadır.

Ceza davalarında ifade özgürlüğü ile eşitlik hakkı ve insan onurunun korunması arasında denge kurulmasının sadece esasa ilişkin bakış açısından suç teşkil eden ifadelerle sınırlı olmadığı altı çizilmelidir. Çevrim içi anonimlik veya görünürde anonimlik de ifade özgürlüğü ve özel hayatın gizliliği haklarının önemli boyutlarıdır; hükümetler ile özel aktörlerin aşırı ve orantısız gözetimini önlemek için bu boyutlar güvence altına alınmalıdır.

Çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar soruşturmalarında, kolluk kuvvetleri genel olarak, başta kendi yetki alanlarının dışında veya yurt dışında kurulmuş olan sosyal medya ve İnternet servis sağlayıcıları olmak üzere, dijital şirketlerden bilgi talep edecektir. Kolluk kuvvetleri delillere erişmek ve faileri tespit edebilmek için karşılıklı adli yardımlaşma anlaşmaları (MLAT) aracılığıyla oluşturulan resmî uluslararası işbirliğine istinat ederler.

Genel olarak, mevcut çalışmalar MLAT'ların "veri elde etmenin en esnek yolu olmasına"

rağmen kolluk kuvvetlerinin bu anlaşmalara dayanarak çalışma oranının düşük olduğunu göstermektedir. Araştırmalar, emniyet görevlilerinin MLAT talepleriyle başarılı bir biçimde bilgi edineceklerine dair güvenlerinin düşük olduğunu göstermektedir. MLAT süreçleri uzundur (aylar alabilir), her iki ülke bakımından da karmaşık idari hukukî süreçler ve özellikle bu alanda eğitim görmüş emniyet birimi personellerinin olmasını gerektirebilir; bu sürecin gerektirdiği maliyet ve çaba, kolluk kuvvetlerinin çevrim içi taciz ve istismar bağlamında bunlara başvurmalarını engelleyici düzeyde olabilir.⁴⁵ Araştırmalar MLAT'lar ile ilgili yaşanan sorunlar arasında, ülkelerin kendi ulusal kanunları kapsamında yurttaşları ile ilgili içerik dahil tüm iletişim verilerini edinememe ve hükümetin gelen ve giden taleplerle ilgili işlemleri yürütmekten sorumlu merkezî yetkililerinin üzerindeki yükün de yer aldığını göstermektedir.⁴⁶ Ayrıca, bazı Devletlerin MLAT'lar ile ilgili taleplere ilişkin yanıtı bilgi paylaşımının reddedilmesi şeklinde yorumlanmıştır.⁴⁷

Önemli bir diğer boyut ise, bazı MLAT'lar karşılıklı adli yardımlaşma taleplerini, ilgili eylemin iki taraf bakımından da suç sayılması koşuluna bağlamaktadır ve bu talepler kararın infazının "ulusal mevzuata aykırı" olduğunun değerlendirildiği durumlarda reddedilebilir.⁴⁸ Bunun yanı sıra, bazı MLAT'lar ve aynı zamanda Siber Suçlar Sözleşmesi, uluslararası işbirliği talepleri bakımından belirli ciddiyet eşikleri getirmektedir. Bu eşiklerin çevrim içi taciz ve istismar ile alakalı suçlara dair MLAT taleplerine ne ölçüde uygulandığına dair bilgi bulunmamaktadır. Mevcut bilgiler, bu araçların yalnızca suçluların iadesi kapsamındaki suçlara uygulandığını göstermektedir.

Sivil toplum örgütleri, MLAT ve benzeri anlaşmaların yol açabileceği olası gizlilik sorunları ve bunların uygulanma biçimlerine dair şeffaflık eksikliği bakımından endişelerini dile getirmiştir. Çevrim içi taciz ve istismar failerini tespit etmek için Devletlerin MLAT'lara hangi derecede istinat ettiklerine dair ve özellikle Birinci Anayasa Değişikliği'ne ilişkin olası argümanlar ışığında ABD'ye iletilen taleplerde MLAT'ların etkililik oranına dair kapsamlı bir değerlendirme bulunmamaktadır.

Aynı zamanda, MLAT'ların bir dereceye kadar ağır işleyen bir mekanizma olmasının bir diğer nedeni ise gizlilik ve diğer güvenceleri sağlamalarıdır; kolluk kuvvetlerinin bilgi paylaşımı bakımından daha düşük eşikler talep etmelerinin sebepleri de buna dayanmaktadır. Örneğin, ABD CLOUD Kanunu kapsamında ABD-Birleşik Krallık arasında son imzalanan Veri Paylaşımı Anlaşması, Birleşik Krallık'ın ABD'de verilerini tutan araçlardan doğrudan veri talep etmesine izin verirken,⁴⁹ önceden Birleşik Krallık'taki kolluk kuvvetlerinin kullanıcı verilerini elde etmek için ABD'de belirlenen daha yüksek standartları karşılaması gerekmekteydi. Birleşik Krallık ile ABD arasındaki yeni mutabakat, insan hakları açısından son derece sorundur ve Devletlerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki yükümlülükleri ile uyumlu olmayabilir.⁵⁰

Öte yandan, Devletler suça konu olan eylemin kendi sınırları dışında gerçekleşmesi veya diğer nedenlerle suçun soruşturulmasının veya kovuşturulmasının zor olduğu gerekçesiyle yükümlülüklerinden muaf tutulmazlar. Gerçek ölüm tehditleri örneğinde olduğu gibi, suçun ağırlığının cezai yaptırım uygulanmasını olası kılacak seviyeye ulaştığı vakalarda, emniyet yetkilileri faileri tespit etmek için azami çaba sarf etmeli (kimi durumlarda kişinin kimliği büyük zorluklarla karşılaşılmadan da belirlenebilir) ve/veya bunun sağlanması için yasal süreçleri başlatmalıdır. Bu durum ulusal mevzuata dayalı olarak failerin tespit edilmesi amacıyla servis sağlayıcılardan talepte bulunmayı da içerebilmektedir.

Kadın gazetecilere yönelik çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismara ilişkin ifade özgürlüğü ile uyumlu soruşturmalar

Çevrim içi taciz ve istismara yaklaşımla ilgili ulusal düzeydeki farklılıklar kadın gazetecilere yönelik çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar vakalarının nasıl etkili soruşturulabileceğine dair detaylı tavsiyeler sunmayı zorlaştırırsa da önceki bölümler Devletlerin en azından aşağıdaki tedbirleri yerine getirmesi gerektiğini göstermektedir:

- Devletler, bilhassa gazetecilik faaliyetlerini gerçekleştirdikleri için hedef alınan kadın gazetecilere yönelik çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarın ciddi bir sorun olduğunu kabul etmeli ve kamu politikasında da dahil olmak üzere, bütünlüklü önleme, izleme ve müdahale mekanizmaları benimsemelidir.
- Devletler, çevrim içi taciz ve istismarın farklı tezahürlerinin altında yatan tahammülsüzlük ve önyargı biçimleriyle mücadele etmek için kapsamlı bir kamu politikası yaklaşımı benimsemelidir. Devletler, ayrımcı tutum ve normlara karşı koymak ve tüm kadınların topluma bütünüyle katılabilmesine fırsat veren bir ortam yaratmak için önlemler almalıdır.
- Devlet yetkilileri, gazetecilere, kadın gazetecilere ve ifade özgürlüğünü kullanan kişilere yönelik saldırıları alenen, kesin surette ve sistemli bir şekilde kınmalıdır. Kadın gazetecileri savunmasız durumda bırakan riskleri artırma ihtimali olan açıklamalar yapmaktan kaçınmalıdırlar.⁵¹
- Çevrim içi taciz ve istismara ilişkin alınan hukukî tedbirlerle ilgili yaklaşımın bölük pörçük olduğuna dair endişeler bulunmasına rağmen, çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarla mücadele etmek için farklı düzenleyici tedbirlerin benimsenmesi gerektiğine dair giderek artan bir mutabakat bulunmaktadır. İfade özgürlüğü hakkını kısıtlayan veya sınırlayan her düzenleme, MSHUS'un 19. maddesinin 3. fıkrası kapsamındaki üç aşamalı teste uygun olmalıdır; ceza yasalarına, çevrim içi taciz ve istismarın, ciddi zarar vermek gibi belirli bir ağırlık seviyesine ulaştığı istisnai durumlarda başvurulmalıdır.
- Kadın gazetecilere yönelik çevrim içi taciz ve istismar vakaları da dahil olmak üzere, çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarın ceza hukukunca yasaklanan ağırlık düzeyine ulaştığı durumlarda Devletler, diğer önlemlerin yanı sıra, kamu tarafından yeterli denetim yapılmasını temin ederek hızlı, ivedi, eksiksiz, özenli ve kapsamlı soruşturmalar yürütmekle yükümlüdür.

- Devletler, hukuk sisteminin çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarı ele almasını sağlamak için özel kurumsal kaynaklar, kapasite ve eğitim gibi uygulanabilir tedbirleri benimsemeli ve bunlara yeterince kaynak sağlamalıdır. Özellikle:
  - Kolluk kuvvetleri ve yargı teşkilatı, Devletlerin gazetecilerin güvenliğine ilişkin uluslararası hukukî yükümlülükleri ve taahhütleri hususunda eğitilmelidir. Bu eğitimler, kadın gazetecilere yönelik toplumsal cinsiyete özgü tehditleri açıkça ele alarak bunların ciddiye alınmasını sağlamalı ve her türlü kurumsallaşmış ayrımcılıkla mücadele etmelidir.
  - Kolluk kuvvetleri yalnızca fiziksel nitelikteki durumlara müdahale etmek için değil, aynı zamanda çevrim içi taciz ve istismarın bir kişinin özel hayatı, aile hayatı, ifade özgürlüğü ve diğer insan hakları üzerinde etkisi olabileceğini tanıyabilecek biçimde eğitilmelidir. Çevrim içi taciz ve istismarla ilgili eğitim materyalleri geliştirilmelidir.
  - Devletler, toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismara ilişkin raporlama ve izleme süreçlerini geliştirmeli; eşitlik ile ayrımcılık konularının üzerine eğilmek için bunları ulusal istatistik ve tedbirlere dahil etmelidir.
  - Devletler ayrıca özel sektör ve sivil toplumla birlikte bütüncül ve yeterli kaynaklara sahip önleme ve müdahale mekanizmaları benimsemelidir.

ARTICLE 19 hakkında

ARTICLE 19: Özgür İfade için Küresel Kampanya (ARTICLE 19) dünya çapında ifade özgürlüğü ve bilgi edinme haklarını korumak ve geliştirmek için çalışan bağımsız bir insan hakları örgütüdür. Adını ve yetkisini, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin ifade özgürlüğü hakkını güvence altına alan 19. maddesinden almaktadır.

ARTICLE 19, ifade özgürlüğü hakkı ile ilgili konularda uluslararası ve karşılaştırmalı hukuka ve en iyi uygulamalara dayanan bir dizi standart belirleyici belge ve politika brifingi hazırlamıştır. ARTICLE 19, giderek artan bir şekilde, internete ilişkin uluslararası teknik standartları belirleyici organların ve internet yönetim organlarının ifade özgürlüğünün korunması ve geliştirilmesindeki rolünü de incelemektedir.

Bu brifing ile ilgili daha fazla bilgi almak isterseniz veya ARTICLE 19'un dikkatine sunmak istediğiniz herhangi bir konu varsa, info@article19.org adresine e-posta atarak bizimle iletişim kurabilirsiniz.

Sonnotlar

- 1 Gazetecilerin güvenliği ve cezasızlık konusuna ilişkin BM Genel Kurulu Kararı, A / C.3 / 72 / L.35 / Rev.1, 13 Kasım 2017; Düşünce ve ifade özgürlüğü ile kadına yönelik şiddete ilişkin BM Özel Raportörleri, BM uzmanları, Devletleri ve şirketleri çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı istismarı ele almaya çağırıyor ancak sansüre karşı uyarıyor, 8 Mart 2017.
- 2 BM Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü, İnsan hakları açısından kadına yönelik şiddet, nedenleri ve kadınlar ile kız çocuklarına yönelik çevrim içi şiddet üzerindeki sonuçları raporu, Temmuz 2018; Birleşik Krallık Hukuk Komisyonu, *Abusive and offensive communications*, 2018; Chakraborti, Garland & Hardy, *The Hate Crime Project – Findings and conclusions*, Leicester Üniversitesi, 2014.
- 3 Örneğin bkz. AGİT Medya Özgürlüğü Temsilcisi, *New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists*, 2016; Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü, *op. cit.*; Avrupa Komisyonu, Kadın Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (FEMM) Komitesi için hazırlanan kadına yönelik siber şiddet ve çevrim içi nefret söylemi konulu araştırma, Eylül 2018.
- 4 Karşılaştırma için bkz. İlerici İletişim Derneği (APC), *Technology-related violence against women - brifing belgesi*, 2015.
- 5 *Ibid.*, karşılaştırma için ayrıca bkz. Avrupa Konseyi, *CoE Factsheet Hate Speech*, 2017; Avrupa Komisyonu, *What is gender-based violence?*, 2018; Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (FRA), *Violence against women: an EU-wide survey*, 2014; BM Genel Kurulu, *Evrensel Olarak Tanınan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Geliştirilmesi ve Korunmasında Bireylerin, Grupların ve Toplumsal Kuruluşların Hakları ve Sorumlulukları Üzerine Bildirgenin Geliştirilmesi: Kadın hakları savunucularının korunması*, A/RES/68/181, 2014; İnsan Hakları Konseyi (İHK), Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü, İnsan hakları açısından kadına yönelik şiddet, nedenleri ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik çevrim içi şiddet üzerindeki sonuçları raporu, Temmuz 2018; AGİT Medya Özgürlüğü Temsilcisi 2016 Raporu, *op. cit.*; AGİT Medya Özgürlüğü Temsilcisi, *Legal Responses to Online Harassment and Abuse of Journalists: Perspectives from Finland, France and Ireland*, 2019.
- 6 *Ibid.*
- 7 Örneğin, ABD Yüksek Mahkemesi, "basın özgürlüğü, büyük çaplı, metropol yayıncısının olduğu kadar ... yalnız bir broşür yazarının da

hakkıdır" saptamasında bulunmuş ve gazetecilik imtiyazının yalnızca kolektif bir mesleğin bir parçası olarak gazetecilikle iştigal edenleri kapsamadığı, ayrıca "bireysel olarak haber ve bilgi yayınlamak suretiyle aynı niyetle (bilgiyi kamuya yaymak için) benzer eylemlerde bulunan (örneğin haber toplama) münferit kişiler açısından da, aynı işlerle bu kişilerden daha 'geleneksel' yöntemlerle iştigal eden meslektaşlarıyla eşit biçimde geçerli olmalıdır" yönünde karar vermişti; bkz. *Branzburg v. Hayes*, 408 ABD 665, 704 (1972). Akabinde, ABD mahkemeleri, gazetecilik imtiyazını haber toplamakla iştigal eden geleneksel olmayan gazeteciler açısından da uyguladı; örneğin bkz. *Silkwood v. Kerr-McGee*, 563 F.2d 433, 436 (10th Cir 1977) (söz konusu imtiyazın bir belgesel film yapımcısı açısından geçerli olduğunu kabul ederek); *Shoen v. Shoen*, 7 5 F.3d 1289, 1293 (9. Siren. 1993) (bir şirketin sahipliğine ilişkin bir aile içi hesaplaşma üzerine bir kitabın yazarı açısından); *Alexander v. FBI*, 186 FRD 21, 50 (DDC 1998) (bir kitap için bilgi toplanan eski başkan asistanı açısından); *Cusumano v. Microsoft Corp.*, 162 F.3d 708 (1. Cir 1998) (yayın öncesi araştırmaya katılan akademisyen açısından); *In re Petroleum Products Antitrust Litigation*, 680 F.2d 5 (2. Cir. 1982) (petrol fiyatlarını derleyen ticaret bülteni açısından); veya *Amerika Birleşik Devletleri v. Garde*, 673 F. Supp. 604 (D.D.C. 1987) (kâr amacı gütmeyen kuruluş içeriden bilgi uçuran kişilerin adlarını gizli tutabilir). ABD mahkemeleri, gazetecilik imtiyazının blog yazarlarını ve web sitesi operatörlerini de kapsadığını kabul etmiştir. Örneğin, *Blumenthal v. Drudge*, 992 F. Supp. 44 (D.D.C. 1998) davasında, mahkeme gazetecilik imtiyazının, daha önceki bir kararında "Hollywood ve Washington D.C.'den dedikodulara odaklanan bir dedikodu köşesi" olarak nitelendirdiği "The Drudge Report" adlı blog açısından da geçerli olduğuna hükmetti.

- 8 İnsan Hakları Komitesi, Madde 19: Düşünce ve ifade özgürlüğüne ilişkin 34 Numaralı Genel Yorum; CCPR/C/GC/34, 12 Eylül 2011, para. 44.
- 9 Bakanlar Komitesi, Bakanlar Komitesi'nin üye devletlere yönelik gazetecilerin haber kaynağını açıklamama hakkına ilişkin R(2000)7 sayılı Tavsiye Kararı, Bakanlar Komitesi'nin 8 Mart 2000 tarihli 701. Bakan Yardımcıları oturumunda kabul edilmiştir.
- 10 Bakanlar Komitesi'nin, 21 Eylül 2011'de kabul edilen, üye devletlere yönelik yeni medya nosyonuna ilişkin CM/Rec(2011)7 sayılı Tavsiye Kararı.
- 11 *Ibid.*

- 12 *Ibid.*
- 13 Gazetecilerin güvenliği ve cezasızlık konusuna ilişkin 2017 tarihli Genel Kurul Kararı, *op. cit.*
- 14 Karşılaştırma için, örneğin bkz. 34 Numaralı Genel Yorum, *op. cit.*, para. 7; Amerikalılar Arası İnsan Hakları Komisyonu, *Violence against Journalists and Media Workers: Inter-American Standards and National Practices on Prevention, Protection and Prosecution of Perpetrators*, OEA/Ser.L/V/II, CIDH/RELE/INF.12/13, 31 Aralık 2013, s. 22.
- 15 Karşılaştırma için, örneğin bkz. Amerikalılar Arası İnsan Hakları Mahkemesi, *Mapiripán Katliamı v. Kolombiya*, Series C No 134, 15 Eylül 2005, para. 111–112; veya *Pueblo Bello Katliamı v. Kolombiya*, Series C No 140, 31 Ocak 2006, para. 111.
- 16 İfade özgürlüğüne yönelik suçlara ilişkin ortak bildiri, Birleşmiş Milletler (BM) Düşünce ve İfade Özgürlüğü Özel Raportörü, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Basın Özgürlüğü Temsilcisi, Amerikan Devletleri Örgütü (OAS) İfade Özgürlüğü Özel Raportörü ve Afrika İnsan ve Halkların Hakları Komisyonu (ACHPR) İfade Özgürlüğü ve Bilgiye Erişim Özel Raportörü, 25 Haziran 2012.
- 17 İnsan Hakları Konseyi, 33/2 sayılı Karar, *The safety of journalists*, A/HRC/RES/33/2, 6 Ekim 2016.
- 18 34 Numaralı Genel Yorum, *op. cit.*, para. 23.
- 19 *Ibid.*
- 20 İnsan Hakları Komitesi, Medeni ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin yaşam hakkı ile ilgili 6. maddesine ilişkin 36 Numaralı Genel Yorum, CCPR/C/GC/36, 30 Ekim 2018, para. 23.
- 21 *Ibid.*
- 22 Örneğin bkz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Palomo Sanchez v. İspanya*, Başvuru No. 28955/06, 28957/06, 28959/06, 28964/06; *Özgür Gündem v. Türkiye*, Başvuru No. 23144/93; *Dink v. Türkiye*, Başvuru No. 2668/07, 6102/08, 30079/08, 7072/09 ve 7124/09.
- 23 AGİT Medya Özgürlüğü Temsilcisi 2016 Raporu, *op. cit.*, *New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists*, 2016.
- 24 İfade özgürlüğüne ve kadına yönelik şiddete ilişkin BM Özel Raportörleri Ortak Basın Bildirisi, 08 Mart 2017.
- 25 İnternette insan haklarının korunması, geliştirilmesi, ve kullanılmasına ilişkin İnsan Hakları Konseyi Kararı, A/HRC/38/L.10/Rev.1, 4 Temmuz 2018.
- 26 Gazetecilerin güvenliği ve cezasızlık sorununa ilişkin BM Genel Kurulu Kararı, A/C.3/74/L.45/Rev.1, 13 Kasım 2019.
- 27 AGİT Medya Özgürlüğü Temsilcisi, 2019, *op. cit.*, s. 39.
- 28 Avrupa Konseyi, Siber Suçlar Sözleşmesi, 23 Kasım 2001.
- 29 Siber Suçlar Sözleşmesi Komitesi, Siber zorbalık ve özellikle kadınlara ve çocuklara yönelik diğer çevrim içi şiddet biçimleri üzerine Çalışma Grubu, *Mapping study on cyberviolence (Draft)*, 2018.
- 31 Karşılaştırma için bkz. AGİT Medya Özgürlüğü Temsilcisi, 2019, *op. cit.*, s. 2.
- 31 Bu tür yasaklar, uluslararası insan hakları standartlarınca belirlenen, ifade özgürlüğü kısıtlamalarına ilişkin kriterleri karşılamayabilir.
- 32 Örneğin bkz. A. Brown, "What is so special about online (as compared to offline) hate speech?", içinde *Ethnicities*, 18(3): 146879681770984, Mayıs 2017.
- 33 *Elonis v. Amerika Birleşik Devletleri.*, 135 S. Ct. 2001, (2015).
- 34 18 Numaralı ABD Yasası Bölüm 875(c), 18 USC § 875(c).
- 35 ABD Yüksek Mahkemesi "[f]ederal cezai sorumluluk genel itibariyle sanığın akli durumu dikkate alınmaksızın yalnızca tek bir eylemin sonuçlarına bağlı olmadığı" için "ihmalin mahkumiyet için yeterli bir gerekçe olmadığına" hükmetti.
- 36 135 S. Ct. 2001 (2015), 2013; ABD Yüksek Mahkemesi Hâkimi Samuel Alito kısmen karara katılırken, kısmi muhalefet şerhi düşüyor.
- 37 Ceza Kanunu savcılarının hangi koşullar altında dava açabileceğini düzenlemektedir ve Ceza Kanunu'nun 25. bölümü 9(1) kısmı şu ifadelerle yer vermektedir: "[Z]arar gören taraf iddianame hazırlanması için suç duyurusunda bulunmadığı, tehdit veya cebir gerçekleştirmek amacıyla öldürücü bir alet kullanılmadığı veya iddianame hazırlanmasında çok önemli bir kamu yararı olmadığı sürece, savcılar kişisel özgürlükten mahrum bırakan ihmal, tehdit veya cebir için iddianame hazırlamayabilir." (Finlandiya Ceza Kanunu'nun 25. bölümü, 9(1) kısmı). AGİT Medya Özgürlüğü Temsilcisi içinde, 2019, *op. cit.*
- 38 *Ibid.* Rapor, Finlandiya'da gazeteciler ve ifade özgürlüğü açısından önemli bir içtihat oluşturacak, savcının iddianame hazırlamada "çok önemli bir kamu yararı" olup olmadığını belirlemek durumunda kalacağı süreci tetiklemek amacıyla kovuşturma talebini kasten geri çeken Sayın Härkönen davasına da dikkat çekmektedir. Savcı, bu kararın verilmesinde gazetecilerin rolüne veya ifade özgürlüğüne atıfta bulunmamakla birlikte, davanın ilgili eşiği karşılamadığı yönünde karar verdi.
- 39 Kraliyet Emniyet Müfettişliği, *Digital crime and policing*, Bölüm 5.
- 40 İçişleri Bakanı yeni ulusal çevrim içi nefret suçları merkezini duyurdu, 8 Ekim 2017.
- 41 Kanada: Adalet Bakanlığı, Kanada, *A Handbook for Police and Crown Prosecutors on Criminal Harassment*, Ocak 2017.
- 42 *Ibid.*, Bölüm 1.6.159.
- 43 Siber Suçlar Kolluk Eğitim Yardımı Yasası, HR 4740, 114th Cong. (15 Mart 2016).
- 44 Bkz. örneğin, Hukuk Komisyonu, *Abusive and Offensive Online Communications: A Scoping Report*, 1 Kasım 2018.
- 45 Bkz., *mutatis mutandis*, örneğin, BM, *Comprehensive Study on Cybercrime Draft*, Şubat 2013; Birleşik Krallık Parlamentosu, *Jurisdictional Issues – Requests addressed to overseas CPSs*, Aralık 2012; veya İnternet ve Toplum Merkezi, Standford Hukuk Fakültesi, *The mutual legal assistance problem explained*, Şubat 2015.
- 46 *Ibid.*
- 47 *Ibid.*
- 48 Karşılaştırma için ayrıca bkz. Siber Suçlar Sözleşmesi.
- 49 ABD-Birleşik Krallık Veri Paylaşımı Anlaşması, ABD No. 6 (2019), Washington, 3 Ekim 2019, Kraliçe'nin Emri ile Dışişleri ve Milletler Topluluğu ve Kalkınma Bakanı tarafından Meclis'e sunulmuştur, Ekim 2019.
- 50 Verilerin Denizaşırı Ülkelerde Yasal Kullanım Şeklinin Netleştirilmesi Yasası veya CLOUD Yasası (H.R. 4943).
- 51 Bkz. örneğin, Birleşmiş Milletler (BM) Düşünce ve İfade Özgürlüğü Özel Raportörü, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Medya Özgürlüğü Temsilcisi, Amerikan Devletleri Örgütü (OAS) İfade Özgürlüğü Özel Raportörü ve Afrika İnsan ve Halkların Hakları Komisyonu (ACHPR) İfade Özgürlüğü ve Bilgiye Erişim Özel Raportörü tarafından imzalanan ortak bildiri, Haziran 2012; BM İnsan Hakları Konseyi Kararı 33/2, A/HRC/33/L.6, 26 Eylül 2016.

article19.org